

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЛУБЕНСЬКИЙ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

« ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ »

(назва дисципліни)

**ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 Управління та адміністрування

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 076 Підприємництво та торгівля

ОСВІТНЬО – ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ фаховий молодший бакалавр

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Людмила БОЙКО, викладач економічних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», викладач-методист

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні циклової комісії
економічно – комерційних дисциплін
Відокремленого структурного підрозділу
«Лубенський фінансово - економічний
фаховий коледж Полтавського державного
аграрного університету»

Протокол № 2 від «08» 09 2025 р.

Голова циклової комісії (Вікторія ПОНОМАРЕНКО)
(підпис)

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма з дисципліни «Політична економія» передбачає формування системи знань про економічні відносини як суспільну форму виробництва, проблеми ефективного використання обмежених ресурсів і шляхи забезпечення суспільних потреб у різних суспільно-економічних формаціях. Загальним об'єктом вивчення політичної економії – є суспільство.

Навчальна програма з дисципліни «Політична економія» спрямована на надання здобувачам освіти знання про закономірності розвитку суспільного виробництва і механізм розподілу його результатів на основі ефективного використання економічних законів з метою найповнішого задоволення матеріальних, соціальних і духовних потреб народу.

Навчальну програму з навчальної дисципліни «Політична економія» укладено на основі ОПП «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» розробленої на основі Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 076 Підприємництво та торгівля освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальності	076 Підприємництво та торгівля
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Нормативна/вибіркова	обов'язковий компонент (ОК), що формує спеціальні компетентності
Кількість тем	10
Загальна кількість годин	90
Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:	
Лекції	36
Практичні заняття	24
Самостійна робота	30
Форма підсумкового контролю	залік

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ» компетентності та заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни «Політична економія»: формування ґрунтовних знань про економічну систему суспільства, закони її функціонування і розвитку для розуміння чинників зародження, утвердження і напрямів розвитку сучасних соціально-економічних систем, їх спроможності задовольняти потреби людей.

Завдання навчальної дисципліни «Політична економія»:

- вивчення загальних засад економічного життя суспільства, закономірностей розвитку економічної системи, механізму дії економічних законів і використання їх людьми у процесі господарської діяльності;
- визначення принципових рис основних соціально-економічних систем та напрямів їх еволюції;
- з'ясування ролі політичної економії у розробці шляхів формування соціально орієнтованої економічної системи суспільства.

Предметом навчальної дисципліни «Політична економія» є: дослідження і розкриття еволюції відносин економічної власності в їх єдності з продуктивними силами, притаманних їм суперечностей, а також економічних і соціальних закономірностей, обумовлених політичними, ідеологічними, національними та іншими інструментами суспільства.

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Політична економія» є засвоєння знань із базових, вибірково-обов'язкових предметів загальноосвітньої підготовки, профільних предметів, нормативних, вибіркового дисциплін та спеціальних курсів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти **повинні**:

- **знати**: сутність економічних законів та явищ, механізм дії на макро- та мікрорівнях; основні риси ринкової економіки та суть ринку, його інфраструктуру; систему відносин власності, процеси роздержавлення і приватизації; товарно-грошові відносини в умовах переходу до ринку; розвиток і особливості підприємництва в Україні; принципи та джерела формування доходів населення; тенденції розвитку світового господарства; проблеми відтворення та інтеграції економіки України в світовий ринок;
- **уміти**: давати наукове тлумачення особливостей формування і розвитку товарно-грошових відносин у перехідний період ринку; орієнтуватися в ринковому середовищі та глобальних проблемах економічного розвитку господарських зв'язків, інтеграції України в систему міжнародного поділу праці; здійснювати ґрунтовний аналіз соціальної спрямованості господарської діяльності; приймати практичні рішення щодо оптимального застосування набутих знань під час виконання своїх професійних обов'язків.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Політична економія» є методологічною основою для вивчення теоретичних та прикладних економічних наук.

Програмою навчальної дисципліни «Політична економія» передбачено проведення лекцій, семінарських занять із тем курсу, а також складання заліку.

Перелік і сутність сформованих компетентностей і результатів навчання:

Назва компетентностей/ результатів навчання	Сутність сформованих компетентностей/результат
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.</p>
Спеціальні компетентності (СК)	<p>СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо діяльності підприємства</p>
Результати навчання (РН)	<p>РН 2. Застосовувати знання, розуміння закономірностей та сучасних досягнень у підприємницькій та торговельній діяльності із професійною метою.</p> <p>РН 3. Володіти державною та іноземною мовами у професійній діяльності.</p> <p>РН 5. Здійснювати пошук, самостійний відбір інформації з різних джерел у сфері підприємницької та торговельної діяльності.</p> <p>РН 6. Проявляти ініціативу та підприємливість, володіти навичками міжособистісної взаємодії для досягнення професійної мети.</p> <p>РН 7. Застосовувати всебічні спеціалізовані емпіричні й теоретичні знання у сфері підприємницької та торговельної діяльності для подальшого використання у практичній діяльності.</p>

III. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема		Обсяг годин			Разом
№	Назва	Лекції	Практичні/ семінарські	Самостійне вивчення	
1	Політична економія як фундаментальна суспільна наука.	2	2	2	6
2	Виробництво матеріальних благ і послуг. Економічні потреби та інтереси.	2	2	4	8
3	Економічні системи суспільства. Відносини власності.	2	2	2	6
4	Товарна форма організації суспільного виробництва. Товар і гроші.	6	2	4	12
5	Ринок, його суть і функції. Конкуренція і монополія.	6	2	2	10
6	Підприємство як товаровиробник. домогосподарство в системі економічних відносин.	2	2	2	6
7	Капітал. Наймана праця і заробітна плата. Витрати виробництва і прибуток.	6	2	2	10
8	Галузеві особливості виробництва та функціонування капіталу.	2	2	4	8
9	Суспільне відтворення. Зайнятість. Економічне зростання.	4	4	4	12
10	Суть і структура світового господарства. Економічні аспекти глобальних проблем.	4	4	4	12
Всього		36	24	30	90

3.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СУСПІЛЬНА НАУКА

Політекономічні напрями течії та школи, етапи становлення політичної економії. Предмет політичної економії. Тракткування політичної економії різними школами.

Економічні категорії та економічні закони. Система економічних законів. Методи політичної економії. Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічних процесів. Функції політичної економії. Місце політичної економії в системі економічних наук.

Семінарське заняття

2. ВИРОБНИЦТВО МАТЕРІАЛЬНИХ БЛАГ І ПОСЛУГ. ЕКОНОМІЧНІ ПОТРЕБИ ТА ІНТЕРЕСИ

Виробництво як процес суспільної праці. Фази суспільного виробництва. Продуктивні сили суспільства, їх функціональна структура. Основні чинники виробництва. Робоча сила та її властивості. Засоби і предмети праці.

Структура суспільного виробництва. Матеріальне і нематеріальне виробництво. Результати суспільного виробництва. Суспільний продукт та його форми. Ефективність суспільної економіки та її показники. Альтернативні витрати і альтернативний вибір. Крива виробничих можливостей.

Економічні блага та економічні ресурси. Суть потреб, і особливості їх розвитку. Класифікація економічних потреб та їх структура. Закон зростання потреб та механізм його дії. Роль виробництва в задоволенні економічних потреб суспільства. Потреби і споживання.

Економічні інтереси та їх класифікація. Економічні суперечності, їх характер та класифікація. Суперечності – джерело розвитку.

Семінарське заняття

3. ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА. ВІДНОСИНИ ВЛАСНОСТІ

Економічна система суспільства та її суть, форми і структура. Суспільний поділ праці й технологічний спосіб виробництва. Суспільний спосіб виробництва. Типи та моделі економічних систем.

Виробничі відносини в економічній системі. Відносини власності як визначальний елемент системи економічних відносин. Суть власності, її економічний і юридичний зміст. Об'єкти та суб'єкти власності. Роль власності в системі економічних відносин. Еволюція типів і форм власності. Розвиток відносин власності в сучасних умовах.

Семінарське заняття

4. ТОВАРНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА. ТОВАР І ГРОШІ

Основні форми економічного життя людей. Натуральне господарство. Товарне виробництво. Товар і його властивості. Величина вартості товару та фактори, що на неї впливають. Теорії вартості та їх різновиди. Закон вартості, його функції та механізм дії.

Виникнення, суть і функції грошей. Грошовий обіг та його закони. Грошова система. Інфляція її суть та види. Етапи становлення та особливості формування грошової системи України.

Семінарські заняття

5. РИНОК, ЙОГО СУТЬ І ФУНКЦІЇ. КОНКУРЕНЦІЯ І МОНОПОЛІЯ

Поняття ринку, його характерні риси та функції. Структура та види ринку. Класифікація ринку за суб'єктами та об'єктами ринкових відносин.

Ринковий механізм та його основні елементи: попит, пропозиція, ринкова ціна, конкуренція. Закон попиту. Закон пропозиції.

Конкуренція, її форми і методи. Закон конкуренції. Монополія: причини виникнення та сутність. Основні форми монополій. Наслідки монополізації економіки. Антимонопольне законодавство.

Моделі ринкової економіки. Необхідність державного регулювання ринкової економіки. Економічні функції держави. Ринкова інфраструктура, її елементи та функції.

Семінарські заняття

6. ПІДПРИЄМСТВО ЯК ТОВАРОВИРОБНИК. ДОМОГОСПОДАРСТВО В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Підприємництво, його суть та принципи. Підприємство як первинна ланка економіки. Соціально-економічна характеристика підприємства.

Продукт підприємства і складові його вартості. Валовий дохід і прибуток. Домогосподарство і його місце в економічній системі суспільства. Доходи домогосподарств і їх розподіл. Витрати та заощадження домашніх господарств.

Семінарське заняття

7. КАПІТАЛ. НАЙМАНА ПРАЦЯ І ЗАРОБІТНА ПЛАТА. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА І ПРИБУТОК

Перетворення грошей на капітал. Загальна формула руху капіталу і її суперечності. Альтернативні теорії капіталу.

Робоча сила як товар. Процес створення додаткової вартості. Заробітна плата як перетворена форма вартості товару – робоча сила. Форми і системи заробітної плати.

Витрати виробництва, їх суть, види; альтернативні підходи. Прибуток як перетворена форма додаткової вартості. Норма і маса прибутку. Середня норма прибутку й утворення ціни виробництва. Теорії прибутку.

Семінарські заняття

8. ГАЛУЗЕВІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРОБНИЦТВА ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ КАПІТАЛУ

Торговий капітал і торговий прибуток. Позичковий капітал і позичковий відсоток. Кредит та кредитні відносини.

Аграрна сфера виробництва і її особливості. Форми господарювання в сільському господарстві. Диференційна, абсолютна і монопольна земельна рента. Реформування сільського господарства в Україні і рентні відносини.

Семінарське заняття

9. СУСПІЛЬНЕ ВІДТВОРЕННЯ. ЗАЙНЯТІСТЬ.

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Сутність суспільного відтворення і його основні моменти. Суспільний продукт і його основні форми. Система національних рахунків (СНР) та її характеристика. Валютний національний продукт (ВНП) як основний показник у СНР. Методи розрахунку ВНП.

Сутність і види економічного відтворення. Сутність національний доходу та стадії його руху. Суть і типи економічного зростання, його теорії і моделі. Нагромадження в механізмі зростання. Заощадження і нагромадження. Економічні цикли.

Зайнятість, її форми. Соціально-економічні наслідки безробіття. Державне регулювання зайнятості і відтворення робочої сили. Ринок праці в Україні. Господарський механізм у системі суспільного відтворення.

Семінарські заняття

10. СУТЬ І СТРУКТУРА СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА.

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

Світове господарство: сутність та структура. Інтернаціоналізація господарських відносин і глобалізація світової економіки. Особливості дії економічних законів у світовому господарстві.

Система міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля та її економічні основи. Рух міжнародного капіталу і його форми. Міжнародна міграція робочої сили. Міжнародні валютно-фінансові відносини.

Сутність, причини виникнення та класифікація глобальних проблем. Шляхи розв'язання глобальних проблем.

Міжнародне співробітництво з подолання загроз планетарного масштабу.

Семінарські заняття

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Рекомендована література і джерела

1. Податковий кодекс України. Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI (Редакція від 24.02.2023). URL: <https://tax.gov.ua/nk/zminu>
2. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
3. Башнянин Г.І., Шевчук Є.С. Політична економія: підручник.- Львів: «Новий Світ – 2000», 2025.
4. Вергун В.А. Економікс : навч. посіб. / В. А. Вергун, О. І. Ступницький, О. А. Приятельчук, Я. М. Гуменюк. – Київ : Вадекс, 2023. – 422 с
5. Галушка З.І., Поченчук Г.М. Економіка: теорія і практика [Текст]: підручник. Чернівці: Чернів. нац. ун-т. 2020. - 232 с.
6. Колосінська С.І. Економічна теорія: навчальний посібник. Укл: М.І. Колосінська, С.І. Белей, С.В. Бойда. Чернівці: Чернівец. нац. унів-т., 2021. 200 с. URL: <https://lnk.ua/YNga8E5eZ>
7. Крокарєв І.В. Основи економічної теорії : навч. посіб / І.В. Кокарєв. Дніпро: ДДУВС, 2020. 100 с.
8. Черкашина Т.С. Економічна теорія [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до виконання практичних завдань / уклад. Т. С. Черкашина. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2025. – 57 с. URL: <https://lnk.ua/k4xREWdVy>
9. Якобчук К. Економічна теорія: підручник / за заг. ред. В.П. Якобчук. К.: Видавництво Ліра-К, 2020. 450 с.
10. Якобчук В.П., Ходаківський Є.І., Литвинчук І.Л., Симоненко Л.І., Довженко В.А., Захаріна О.В., Тищенко С.В., Іванюк О.В., Кравець І.В., Пугачова Н.С. Економічна теорія: підручник / за заг. ред. В.П. Якобчук. К.: Видавництво Ліра-К, 2020. 450 с. URL: <https://lira-k.com.ua/preview/12643.pdf>

Електронні ресурси

1. Про зовнішньоекономічну діяльність. Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua.
3. Офіційний сайт Національного банку України. – URL: www.bank.gov.ua.
4. Офіційний сайт Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України. URL: www.me.gov.ua.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua